HET

HOUT

OF

BOSCHGEDACHTEN.

IIde BESPIEGELING.

DE MENSCH.

Met een Plaat, verbeeldende een der Slingerlaanen in den Hout.

TE HAARLEM, bij A. LOOSJES, Pz.

Bij den uitgever dezes zijn te bekomen:

CORNELIUS DE HOOFDMAN, in drie Boeken, met Indruk-Vignetten, gr. 8vo. Tweede druk, Schrijfp. . *f* 1-16-:

J. BELLAMIJ, Jeugdige Gezangen en nagelaaten Gedichten, met het pourtrait van Mej. BAANE, in bl. Carton. . *f* 2-12-:

DRESSELAAR en MOENS, Stichtelijke Gedichten. . . . *f* 1- : -:

J. VAN DIJK, Gedichten, met zijn pourtrait. . . . *f* 2-10-:

Schrijfp. *f* 3-10-:

BROEKHOF, Dicht- en Zedekundige Bespiegelingen, 4to. . . *f* 7-10-:

KALIDAS Sakontala of de Beslissende Ring. *f* 1-10-:

A. LOOSJES PZ. Charlotte van Bourbon *f* 3- : -:

——— Roosje in 3 boeken, met plaaten. . . . *f* 2-10-:

gr. pap. *f* 3-10-:

——— Frank van Borselen en Jacoba van Beijeren, met pl., gr. 8vo. *f* 3-12-:

met pl. en Muzijk *f* 6-12-:

Muzijk apart in Carton *f* 2-10-:

los *f* 2- 8-:

MEISZNER Bianka Capello, 2 deelen met pl. . . . *f* 3-12-:

gr. pap. *f* 5- 8-:

P. MOENS Dichtkundige en Prosaïsche Mengelwerken met haar Shilouet, gr. 8vo. *f* 2- : -:

gr. pap. *f* 3- : -:

Proeve van Gewijd. Poëzij op Schrijf Med. *f* 1-16-:

HET HOUT.

DE MENSCH.

INDEBOEKEN
MAGMENTZOEKEN
EXLIBRIS
ALBERTVERWEY
INDERMINNEN
ZALMENTVINNEN

TWEEDE

BESPIEGELING.

DE MENSCH.

Gij, die niet ongevoelig voor de ſchoonheden van den morgenſtond, met mij dit Bosch bezocht hebt — komt andermaal, en treedt, daar de zon thans hooger gereezen is, weder in hetzelve; laaten wij in een aangenaame ſlingerlaan, in het lustrijk Hout die genoegens ſmaaken, welke de Natuur ons aanbiedt. Laaten wij ons in derzelver ſchaduw verbergen voor de brandende ſtraalen der zonne

D — en

— en onze aandacht, die wij buiten ons om lieten dwaalen, nu tot ons zelven bepaalen, laaten wij ons met de beoefening van den Mensch bezig houden, die zeker eene der waardigfte en eigenaartigfte van den Mensch is. Hem in zijne beftemming na te gaan zal ons verpoozen, zal ons leerzaam, kan ons nuttig zijn.

Daal gij als aan onze zijde neder, Godlijke Menschlievenheid, laat uwe zagte ftem, ons door deeze bladeren toefluisteren, wanneer wij onzen boezem van verontwaardiging over de fchandelijke afwijkingen van den Mensch voelen zwellen... Wanneer zich een vuur van gramfchap door ons harte verfpreidt — en de Mensch een gedrochtelijke gedaante in onze oogen aanneemt.

Be-

Beſchouwen wij den Mensch, zijne zintuigen, die groote gaaven, die ontvangers zijner waarneemingen, beſchouwen wij die in betrekking tot zijne medeſchepſels, — laaten wij den oorſprong van 's menſchen voortreflijkheid trachten op te ſpooren — het verſtand en de rede van den Mensch in zijne werkzaamheden, door alle zijne leevensſtanden, nagaan — hoe veel zwaks, hoe veel ſterks zullen wij ontdekken, bij het ontwikkelen van de onderſcheiden charactertrekken van den Mensch — overal ſterkte en kragt zich beurtelings afwisſelende.

Heeft de kleine kapel, die daar om ons heenen zweeft en de ſtraalen van het zonnelicht zo ijverig opzoekt, om 'er zich, als 't ware, in te ſpiegelen, haare oneindige ſchoonheden, ſchoonheden door den

 be-

bekwaamſten kunstenaar der aarde, ja door alle de kunstenaars der aarde t' zamen genomen, onnavolgbaar; veel blijft 'er egter bij haar en de meeste dieren overig, van welks gebruik, van welks nut wij door gebrek aan kundigheden, niet dan zeer gebrekkig reden kunnen geeven: maar de Mensch door den Mensch betracht heeft, hoe bepaald, toch de meeste kennis aan zich zelven. Ieder zintuig is een ſchat van wonderen voor hem, zo in het gebruik als in de ontleding. — Het gevoel, dat algemeen zintuig, dat met electrieke ſnelheid alle aanraakingen, hoe gering ook, gewaar wordt; dat het kleinſte zandkorrelletje aan den top des vingers beſpeurt, dat thans den bijkans onmerkbaaren indruk van den zoelen zomerwind op onze kaaken, in de algemeene vergaderplaats van onze gedachten, overbrengt; de ſmaak, die dui-

duizenderlije onderſcheide fijne afwijkingen der vermaalen wordende ſpijzen zodanig proeft, dat onze geest maar zeldzaam in twijfel ſtaat, en bijna altijd in één oogenblik beſlist; die ons de verheven zuurheid van de braam, die hier voor onze voeten wast, van eene andere vrucht, hoe weinige trappen in zuurheid daarvan verſchillende, onderſcheiden doet; de reuk, die de lieflijke lucht van het zagt riekend gebloemte, oogenblikkelijk tot de ſchatkamer onzer waarneemingen overvoert; het gehoor, dat hier de aangenaamſte mengeling van klanken, van oogenblik tot oogenblik, met duizenderlij onderſcheidingen, door zijn zo bijzonder zintuig, aan den algemeenen ontvanger der zinnelijke gewaarwordingen aanvoert; het gezigt, dat door de aangenaame en afwisſelende ver-

 ſchei-

ſcheidenheid, van zo veele voorwerpen hier uitgelokt wordt, dat met eenen oogwenk, eene oneindige menigte beelden in de leevendige ſchilderij der Natuur aanſchouwt. — ô! ieder zintuig is een wonder, waar de kortzigtige Mensch, ſchoon eenen geheelen leeftijd daarop ſtaarende, naauwlijks het beginſel van kent, en nimmer tot op deszelfs bodem doordringt. —— En wat is de Mensch met alle die voortreflijke zintuigen, wat is hij veel meer, indien wij alleen dit ſtoflijke in acht neemen, dan het overige gedierte. Geeven niet bijna alle dieren, die warm bloed in hunne aderen draagen, dezelfde blijken van gevoel; weet het paard, de koe en het zo onnozel ſchijnend ſchaap elk niet voor zijnen ſmaak uit de grasſoorten, de voor hun bijzonder geſchikte uit te kiezen; hoe veel

veel ſtomper is onze reuk, dan die van den ſcherpriekenden hond; hoe veel ſneller ſchijnt het gehoor van het hert; en hoe veel doordringender het oog van den valk. Dan laat onze hoogmoed ons vrij, uit hoofde van onze rechte geſtalte, tot het voortreffelijkſte dier verheffen, hooger rang kunnen wij althans niet bekleeden, wat het dierlijke aangaat; en vestigen wij het oog op de traagheid van de ontwikkeling onzer dierlijke vermogens; ô! hoe veel moeten wij dan onderdoen voor alle ſoorten van dieren. Ruim een zesde gedeelte van ons leeven, brengen wij in eenen zo al niet geheel onvermogenden, ten minſten zeer hulpbehoevenden ſtaat door. Zie deeze rups, misſchien weinige uuren, misſchien weinige oogenblikken geleeden, het ei ontkroopen, reeds

 zoekt

zockt zij, bij den ſtam opklimmende, haar leevensonderhoud, terwijl de Mensch, die den leeftijd van de rupſen reeds viermaalen overleefd heeft, nog naauwlijksch de voeten vastzetten of het lichaam opgebeurd kan houden.

Van waar dan, ô Mensch! uwe voortreflijkheid! Is de loopbaan uws leevens zo uitgeſtrekt, of is die met zo ontallijk veele zaligheden beſtrooid..? doch hoe veel dieren overtreffen u in de jaaren van leeven, aan hoe veel minder ongemakken en ziekten zijn zij blootgeſteld... Waarin, ô Mensch! ſchuilt dan uwe voortreflijkheid?

't Is alleen uw verſtand, uwe rede, die ſtraal der Godheid in het harte, die u boven het overige van deeze ſtoffelijke waereld verheft. 't Is dat

He·

Hemelsch gefchenk, 't geen u van het louter dierlijke affcheidt. Wie is zo trotsch, dat hij aan de dieren het verftand en de rede weigeren durft, maar wie is meteen zo onverlicht, zo onervaaren, dat hij aan de overige dieren eene zo groote maate van verftand en rede, als aan den Mensch toekenne. Dit mugje, dat om mij zweeft, zal wijken voor den naderenden flag van de dreigende hand, even als het nog fprakelooze en geheel dierlijk wicht, fchoon een voorbrengfel van den Mensch, de oogen voor een naderend ftofje fluit, maar welke is de reden, die ons iets meer aan dat vliegend infect, dan aan dat kind zou doen toekennen? ——

Laaten wij dan het geheel dierlijk tijdperk des menschlijken leevens overflaan, en de opluikende kindschheid, die met de

 roos-

roosjes der Lente op de wangen te voorſchijn treedt, beſpiegelen. Ei, zie daar dien lieven hoop kinderen, die de Natuur uit haaren winterſlaap, voor de tweede of derdemaal, zagen opſtaan... ô! met welk eene vreugde gaan zij die lentebloempjes te gemoet... Hoe plukken hunne kleine handjes de laage bloempjes af... met welk een vreugde beſchouwen zij dezelve — en kennen geen verdriet; ten ware, dat niet allen, die zij lief hebben, getuigen hunner vreugde zijn... Hier reeds is de vrolijke kleine mensch veel aandoenlijker, en weet veel meer de kleine en zagte ſchakeeringen zijner hartstogten uit te drukken, dan het geſlacht der dierſoorten, dat den Mensch het naast bij komt. De vriendelijkheid van het oprecht genegen kinderhart, uit de heldere oogjes blinkende — zou men vergeefsch elders zoe-

zoeken. De redelijke gehegtheid aan de ouders, aan de weldoeners, die zucht om deezen weder wel te doen, al was het met het gefchenk van een klein bloempje... Waar vindt men die zo fterk, waar eenigzins in die maate, bij de overige dierfoorten? ——

Welk eene rijkdom van kundigheden, welk een vermogen om die kundigheden uit te drukken, vertoont zich in het onluikend kind. Met hun verkreegen fchat van bloempjes, verlaaten zij reeds deezen oord en vertrekken na hunne fpeelgenooten, die zich in een ander gedeelte van dit bosch verlustigen. Gaa gij heen, lief toekomend geflacht, dat, wanneer ik het hoofd in de peuluw des ftofs heb nedergelegd, of wanneer ik, met fchemerende oogen, de lamp mijns leevens nog de laat-

laatſte flikkeringen geeven zie ,uwe rol op dit tooneel zult ſpeelen , de onze gedeeltelijk herhaalen , en die tevens zult doen vergeeten.

Waar zijt gij gebleeven, ô gouden dagen der kindschheid, vervloogen bij alle de overige jaaren: dagen, toen een klaverbloempje, een blinkende tor mij meer waardig waren, dan alle de blinkende ſchatten der aarde. — Blijſt ons egter bij, beminnelijkſte eigenſchappen der kinderen, oprechtheid en eenvoudigheid!

Maar zagt, welk een gefluister hoor ik door de bladeren? Is het het gekir van een paar tortels?.. is het het getjilp van een paar musſchen?.. Neen! 't is een jongeling, die met eene bekoorlijke maagd aan zijne zijde, hier

het

het ſtil genot eener reine liefde, bij ieder tred, inademt. Ieder windje ſchijnt aan dit paar een ſchat van zaligheden toe te voeren. Alles is hun belangrijk. De bladeren, die hun beſchaduwen, de bloempjes, op welke zij treden, ontleenen zekere waarde van den aangenaamen hartstogt, die in hunne zielen woelt. Deeze hartstogt is, hoe hevig, bij den edelen Mensch met redelijke en zedelijke eigenſchappen verbonden, die men vergeefsch bij de overige dierſoorten zoeken zou. Met welk een helder en vuurig oog, ſtaart de jongeling op de purpren lippen van de maagd, die hem, met half neêrgeſlagen oogen, woorden uitſtamelt, die het trillend drukje van haare hand bezweert. Ik zie, dat zij mij bemerken: en ik wil ook dat zij mij merken zullen... Laaten zij mij

voor-

voorbij gaan, laaten zij in de aangenaame fchaduwen van dit bosch van zaligheden droomen, die, zo de menfchen beter waren, minder droomen zouden zijn... Hoe moedig ftapt mij die jongeling voorbij, daar hij den arm van zijn meisje aan zijne zijde klemt. — Jaa! 't Is voor een fchrander jongeling niet moeilijk over een teder meisje te zegepraalen, maar, gelijk het bij veele zegepraalen gaat... dikwerf brengen zij de ftraf van den overwinnaar mede... Niet dat ik dit van u denken wil, ô gelukkige, die mij voorbij getreeden zijt. Het fcheen, dat waare en reine liefde uit beider oogen flonkerde, en grooter geluk is voor den fterveling op aarde niet weggelegd... Verheug u dan in de fchaduw van dit Bosch, waarin zich uwe ouders, even als gij, verheugden voor

uw

uw beſtaan. Alleen eene kinderachtige of zwaarmoedige Wijsgeer, zal u het genot dier zaligheden weigeren. — Hoe oneindig gelukkig zijt gij, wanneer ik mij voorſtel den lieveling zijner ouders, daar hij gereed ſtaat, om, door het lokaas van den wellust bedorven, in den kuil des doods te ſtorten... die in den arm der reine liefde even gelukkig, als gij, zou geweest zijn.

Wie waart daar in dien duist'ren afhoek?——
Ach! is 't een mensch of een geraamte? —
Een Mensch— Mijn vriend! Help God!——Welk noodlot
Van rampen ſtortte op u ter neder.
Verteerde uw hart de bangſte kommer?
Vermagerde u de wreedſte honger,
Of kwijnde ge in een duist'ren kerker?

Gij zucht, ſlaat uw' benevelde oogen
Wanhoopig na den grond —— en ſtruikelt. —
Stort neêr, — hijgt na uw' korten adem.

Wat

Wat deert u? ach! — Gij zucht. Uw' handen
Steekt gij beftorven toe, en ftervend
Zucht gij met een gebroken ftemme:
„ Ik fterf een offer van den wellust."

Te laat is hij wijs geworden — en alleen nuttig door een treurig voorbeeld. ô Jeugd! het pad van de wellust is zo bevallig. — Hoe aangenaam kronkelt zich die weg, aan alle zijden ademen ons de roozen des genots tegen, oneindig aangenaamer, dan op het eenzelvig fchijnend pad der deugd, maar helaas! het plukken van de roozen der wellust kost reeds fmarten, en laat doornen na, die door geen tijdsverloop uit de ziel te rooijen zijn. Gij, die nimmer het vleijen van de wellust gekend hebt — misfchien, dat u de volgende fchilderij vergroot fchijne, maar gij, die immer haare fireenen-

nezangen gehoord en u met geweld uit haare kluisters hebt losgerukt, niets overdreevens, niets te ſterk gekleurd, zult gij 'er in vinden:

Te rug, te rug, ô jongeling!
Waag uwe deugd niet verder.
Niet verder... Neen!
Te rug, te rug. —

't Blanketſel vleit, maar ſtrekt ter mom
Van een verdatteld wezen.
Die purpren mond
Bedekt venijn.

De vuige wellust kuscht uw mond.
Haar tong ſteekt als een adder.
Weer af haar kusch. —
Ge omart de dood.

Gij duikt met haar in 't roozendons.
Is u de ſlang verborgen,
Die u na 't hart
Na 't leeven ſteekt?

Gij ſchrikt, ſcheurt uit haar' arm u los,
Verſtoot — verſchopt de wellust.
Gij zegepraalt.
Geluk, geluk!

Maar zagt... een ſtem, een Eng'lenſtem,
Een oog vol teedre traanen
Roept u te rug —
Wenkt u te rug.

Gij luistert — toeſt — volhardt — volhardt.
Ontvliedt haar toverſtreeken —
Maar neen! gij keert —
Valt in haar' arm.

Ver-

Verlooren ach! Verlooren ach! ...

Beproef nog eens uw kragten.

Eén groote proef. ..

En zegepraal.

De Godsdienst fpreekt. — Gij hoort. — Gij poogt.

Hier is de vlucht uw zege.

Gij aarzelt nog.

Wat heil! Gij vlucht.

Gij wendt uwe oogen af, en ftopt

Voor 't vleigezang uwe ooren.

Gij zegepraalt.

Geluk! Geluk!

De genoegens van eene zalige echtverbindtenis, die reine, die hemelfche genoegens, die, naar maate zij zeldzaamer onvermengd gefmaakt worden, op eenen te hooger prijs te fchatten

 zijn,

zijn, geeven bewijzen van eene meer dan dierlijke voortreflijkheid van den Mensch, en zweemen na de aangenaame lommer van dezen schaduwrijken boom op den vollen middag. Even gelijk ik hier nu rust en kalmte smaake, door deeze aangenaame toppen belommerd, schoon de hitte de vlakte verschroeit, zo ook smaakt hij, die een gelukkig huwelijk aan eene braave Gade verbindt, te midden van de hitte van de driften zijner jeugd eene kalmte, eene rust, die hem in den avond zijns leevens zelfs nog verkwikt en de volle kragten laat behouden. Wat ook de wulpsheid dezer eeuwe somtijds beweere, het huwelijk van twee edele elkander liefhebbende zielen, (niet van twee baatzuchtige of ééne baatzuchtige en éénе dwaaze) is de gelukkigste staat, is het toppunt van de zaligheid

der

der Menſchen hier op aarde. Wie kan hier nalaaten met den Vader der Nederlandſche Poëzij uit te roepen :

Waar wert oprechter trou,
Dan tusſchen man en vrou,
Ter wereld ooit gevonden?
Twee zielen, gloênde aan een geſmeet,
Of vast geſchakelt en verbonden
In lief en leedt.

De band, die 't harte bint
Der moeder aan het kint,
Gebaert met wee en ſmarte,
Aen haere borst met melk gevoedt,
Zoo lang gedraegen onder 't harte,
Verbint het bloet.

Noch ſterker bint de bant
Van 't paer, door hant aen hant
Verknocht, om niet te ſcheiden,
Na datze jaeren lang gepaert
Een kuisch en vreedzaem leven leiden,
Gelijk van aert.

Daer zoo de liefde viel,
Smolt liefde ziel met ziel,
En hart met hart te gader.
Die liefde is ſterker dan de doot,
Geen liefde quam 't volmaekte oit nader,
Noch is zoo groot.

Geen water bluscht dit vuur,
Het edelst, dat natuur
Ter werelt heeft ontſteeken,
Dit is het krachtigſte ciment,
Dat harten bint, als muuren breeken
Tot puin in 't endt.

Door deze liefde treurt
De tortelduif, gefcheurt
Van haer beminden tortel;
Zij jammert op de dorre rank
Van eenen boom, verdrooght van wortel,
Haar leven langk.

Maar hoe zeldzaam zijn niet alleen heden te dage, doch waren ten allen tijde huwelijken, waarop alleen de Liefde den ftempel zet. Een eerampt, een rijk erfgoed: zie daar wat de fchaal doet overflaan, en is het niet een gewoon gezegde van veele ouders, althans eene gedachte: de Liefde zal wel komen... Gij, weinige gelukkigen, die, in welken ftand ook, eene braave wederhelft tot uw deel hebt, welk ook uwe ftaat op aarde zij, de nafmaak van een Edensch geluk, bleef in uwen

 echt

echt agter; en hoe lieuchelijk eenen ouderdom zult gij kunnen verwachten.

Ha, daar aanſchouw ik juist eenen grijsäart, die door den last der jaaren gekromd, in dit Lustbosch, een' zijner laatſte dagen komt doorbrengen. Hij ſchijnt mij te ontwijken en, in ſtille eenzaamheid, al het gewoel zijner medeſtervelingen te willen ontvluchten. Hoe aangenaam moet het voor den afgeleefden weezen, die zich dit bosch, waarin hij zo veele boomen, als zijne tijdgenooten kent, als hij daar in beſpiegelingen als wegzinkt, als hij alle de Lenten en Zomers herdenkt, waarin hij naa eenen noesten arbeid, in deeze ſchaduw uitſpanning genooten heeft. Zou immer eenig dier tot de herdenking van zulk een vervloogen genot opklimmen? Mij dunkt,

met

met traanen in de oogen heft hij hier zijne ziel dus tot den Heer der Natuur op: Misſchien is deeze de laatſte Zomer, dien ik beleeven zal, en nog zijn mijne kragten genoegzaam om mij na dit aangenaam Bosch te voeren: hier erinner ik mij nog al het zoete van vroegere dagen, de zaligheden mijner kindschheid, de vreugde mijner jeugd, de genoegens van mijnen manlijken leeftijd, maar ik voel hoe mij de last der jaaren nederdrukt, hoe de volgende jaaren misſchien jaaren van ellenden zullen zijn... ô! oorzaak der Natuur, aan uwen wille onderwerp ik mij.. en daar ik met een lugtigen tred het roozenpad der jeugd bewandeld heb, zal ik niet morren, onder den last der jaaren, op het distelig en ſtruikvol pad des ouderdoms. ô! Hoe verkwikt het mijne ziele,

le, dat ik hier jaar aan jaar aan de boomen, die in den winter geſtorven ſchijnen, met vernieuwde kragt het leeven herbooren zie; zo ook misſchien zal de Natuur in eenig gedeelte van mijn ontbonden lichaam, als het overige tot ſtof vergaan is, nieuwe leevenskragten opwekken — en zo zal het voor mij weder Lente worden... ô! Met eene vreugde, die mijnen kouden boezem verwarmt, zie ik nu nog, telken jaare, de Zomer weder naderen, ſchoon haar groen mij min ſchoon, haare vogelzangen doffer, haare bloemen min geurig, haare vrugten min zaprijk en haare westewindjes min aangenaam ſchijnen; nog zie ik telken jaare de Lente met blijdſchap naderen; maar, ô! hoe zal de Lentedag der onſterflijkheid zijn?...

Gelukkig hij, die zo zijne leevensdagen

ziet

ziet ten einde ſnellen, en hoe veel is hij boven het verſtandigst dier verheven. Gelukkig hij, die met eene ſtevige hand de breidels van de zo ligt uitſpoorige hartstochten weet vast te klemmen, en met eene ziel vol vreugde zijne ontbinding te gemoet ziet. Maar wat is de Mensch, naa het hoogſte toppunt der jaaren beklommen te hebben; wat is hij veel meer, dan het inſectje dat daar voor mij heenen zweeft, en misſchien maar éénen dag leeft: en egter welk eene onbegrijpelijke verſcheidenheid vertoont zich in de menschlijke verſtanden, in de menschlijke characters. Men behoeft om het onderſcheid van menſchen en menſchen te zien, den blanken Europeaan niet naast den Africaanſchen Moor te plaatzen: In een klein land, in een kleine ſtad, ja op een klein dorp vertoonen zich de oneindige verſcheidenheden

van

van het menschlijk geslacht: Men vindt 'er den driftigen, den koelbloedigen, den listigen, en den eenvoudigen, den schranderen en den dommen, den laf-hartigen en den moedigen, en allen, allen komen zij egter daarin overeen dat zij menschen, wezens van het zelf. de soort, zijn; overal vertoonen zich de zelfde werkzaamheden, overal dezelfde uitwerksels uit dezelfde oorzaaken ge-booren. Overal legt zich de koelbloe-dige toe om den driftigen te tempe-ren, daar de driftige integendeel het vuur van den koelbloedigen, dat zich maar door weinige vonkskens zien laat, op alle mogelijke wijzen zoekt aan te blaazen. Overal zoekt de listi-ge door geheim gelegde strikken den eenvoudigen te verschalken; en is de eenvoudige beängst voor den doordrin-genden blik van den listigen; overal

ver-

verheffen de schranderen zich door eene onderscheidende vlucht, terwijl de dommen aan de roestige ketens hunner voorouderlijke vooröordeelen geslaagen blijven. Overal kruipt en siddert de bloodaart, en komt om in de kleine gevaaren, terwijl de moedige over de heuvelen heenen stapt, of ze voor zijnen hoog opgeheven voet doet wegzinken.

Alle Natiën, alle Volkeren, alle kleinere smaldeelen van het menschlijk geslacht, hebben hunne Leeraars, hunne Geniën, hunne Helden... Hier geeft de welmeenende Bramin aan zijn volk lessen uit den Vedam; daar leest de Priester den Jooden de Wetten van MOSES voor; daar weergalmt de Moskee van het Wetboek van MAHOMETH, doormengd met zoo veele nuttige lessen,

en

en hier wijst de Christenleeräar, naar de uitſpraaken van het Euangeliewoord aan zijne luisterende Gemeente, den weg ten Hemel; terwijl zich in alle landen de Menschlievende Wijsgeer verheugt, over de onderſcheide wijzigingen, die de Schepper der Natuur bezigt, om alle zijne redelijke ſchepſels, naar de maate van hunne vatbaarheid, lesſen van zedelijke deugd en rechtheid in te prenten, daar hij, van oogenblik tot oogenblik, zijnen medemensch liever krijgt, wanneer hij een oorſpronglijk, leerzaam en goedaartig weezen in hem ontdekt.

Nergens ter waereld ontbreekt het ook aan Geniën, die met eene verhevene vlucht zich boven den overigen hoop verheffende, als de flonkerſtarren van hunne eeuw en hunnen landaart

aart worden naageoogd. Geene ſtree-
ken der waereld, geene ſtanden der
menſchen, of zij leveren Geniën op.
Het kunstenrijk Griekenland leverde
eenen HOMERUS, en hij zong onder de
begunſtiging van den aangenaamſten
Hemel en de bevalligst ſchoone Natuur
liederen, die hem en zijnen landaart tot
eenen onverganglijken luister ſtrekken. —
Op de barre eilanden van Schotland, ſlaat
de ſchrandere OSSIAN zijne harp, en niet
minder, dan de verhevene toonen van den
roem der Griekſche Dichtkunst, roeren
zijne godlijk ſchoone gezangen de zie-
len der nakomelingen; 't is of zijne
harp de toonen geſtemd heeft, op de
zelfde wijze als de Dichter KALIDAS,
die oud Indiën na zijne zangen luiste-
ren deedt. Ook in dit Bosch, hieven
misſchien de edelſte Geniën hunne
Bardenzangen aan. Hier hebben ten
tij-

tijde van OSSIAN, misſchien de liederen van niet minder verheven geesten geklonken, eer nog eene dwinglandſche kunst de natuurlijke ſchoonheden van dit bosch weggeroofd hadt. Hoe onderſcheiden zich de Geniën vertoonen te midden in die verſcheidenheid blinkt eene éénheid door, die de edele afkomst van den menschlijken geest kentekent.

Alle Natiën, alle eeuwen hebben ook hunne helden gehad, en hebben nog hunne helden. Van den Nieuwzeelander tot aan den Noordpool toe, vertoont zich de heldendeugd, wordt bewonderd en aangebeden, en het zij door geſchiedenisſen, het zij door gezangen, de naamen der helden worden aan de laatſte nakomelingſchap overgebragt.

Wie

Wie, die met een opmerkzaam oog den buitenſten omtrek van het menschlijk character beſchouwt, zinkt niet weg in eene verwondering, die zich tot aanbidding uitſtrekt. Dat weezen, 't geen een verſtand geſchonken is, dat op de vlerken der verbeeldingskragt, van den eenen hoek des heelals tot den anderen, als in een oogenblik, voortſchiet, dat weezen heeft een lichaam zo broos, als de worm die voor mijne voeten kruipt. Het verſtand kan zich verheffen tot de hoogte van eenen Seraf, en bij de verwaarloozing van dat edelſte aller geſchenken, wordt die godlijk groote Mensch minder dan een dier — het verachtlijkſte voorwerp der geheele Schepping. Kan de Mensch dan wel iets met meer ernst betrachten dan zich zelven, dan zijne oor-

ſpronglijke natuur, dan zijnen bedoel. den aanleg. Hoe nuttig is hem daar toe de ſtille eenzaamheid, die hem het Bosch oplevert. ô! Daar kan hij in de ſchaduw van het lommer zich van alles afzonderen, en in den ſpiegel der ervaarenis, bij het beeld van den volmaakten Mensch zich vergelijken. Maar wie is in ſtaat den volmaakten Meusch met een onvolmaakt penceel te ſchilderen?

Welaan! waagen wij het, daar het zagt geruisch van deeze boomen, onze zielen eene zagte ſtemming geeſt, ten minſten eenige ruwe omtrekken van den volmaakten Mensch te geeven. —— Hij is toegerust met zintuigen, die alle de uiterlijke gewaarwordingen, met de behoorlijke maate van ſnelheid en naauwkeu-

keurigheid overbrengen; eene zuivere onbevooroordeelde ziel vangt alle die gewaarwordingen op, als in eenen reinen ſpiegel. ——— Door die gewaarwordingen ontdekt hij, dat niet zijn beſtaan door hem zelven veroorzaakt is; hij gevoelt, dat dit afſtamt van een hooger weezen, waar aan hij het oorſpronglijk beſtaan van alle de hem omringende voorwerpen mede toekent; hij gevoelt het beſtaan van een magtig wijs en goed Weezen, als de veroorzaaker en de inſtandhoudende kragt van al het geſchapene. Met eene ziel, vol van dat denkbeeld, peinst hij, hoe best te beantwoorden aan de duidelijke oogmerken van zijne daarſtelling. — Geen ander oogmerk tot zijne ſchepping kan hij vinden, dan dat, om in navolging van zijnen veroorzaaker, algemeen geluk te verſpreiden,

 en

en hoe wel ſtemt hier alles met die neiging t'zamen, daar juist, door het bevorderen van het algemeen geluk, zijn bijzonder geluk bevorderd wordt. Alle zijne driſten en neigingen weet hij zodanig te regelen, dat zij uitloopen op algemeene welvaart, en waar zij aan die zouden ſchaden, ſtelt hij dezelve paalen. — Zo perkt hij zijne eerzucht, zo zijne dierlijke driften, zo zijne zucht tot de bezittingen deezer aarde in. Algemeen wel te doen is de hoofdregel van zijn hart, en daar uit vloeijen, als langs duizenden beekjes, de zegeningen neder, op allen, die hem omringen. Hij is een gehoorzaam zoôn, een ſtandvastig echtgenoot, een getrouw vriend, een teder vader, een vlijtig burger, en de lof der braaven, niet de lof van allen, de lof van eenige weinige braaven is

zijn

zijn loon hier op aarde. Zulk een man, zulk een mensch is immers, in welken ſtand, bij welk een volk, in welken Godsdienst de hulde van zijne medemenſchen waardig. De barning van tijden, en het geweld der driften mogen die aan hem voor eene korte poos ontzeggen, als die ſtormen voorbij gevloogen zijn, zal de glans zijner heerlijkheid met des te meerder luister te voorſchijn komen, en is het tegenwoordige geſlacht al zo ondankbaar, dat het uit moedwil zijne oogen voor dien verdienstelijken blijve ſluiten: eens ſtaat 'er een geſlacht op, dat rechtvaardig oordeelt, dat de grootheid hulde en de laagheid recht laat weervaaren. Jaa, groote mannen der oudheid en laatere dagen, wij voelen onze harten ſneller kloppen bij uwe ontheiligde lijkbusch. Eeuwen mogen heen wen-

telen, en in den afgrond des tijds verzinken, de lof dier groote, dier voortreflijke mannen, blijft als een onverwrikbaare rots het hoofd boven beuren, en het naageflacht tot vreugde en bemoediging over.

Wijze, goede SOCRATES! laaten uwe ondankbaare tijdgenooten in het jaloersch Athene u den kerveldrank toereiken, u deezen doen drinken, en u dooden, het naageflacht van dezelfde Atheners betreurt de misdaad zijner vaderen, en uwe naam is zo eersterflijk, als de naam van uwe Stad; uwe fpreuk, *ken u zelven*, klinkt aan alle geflachten, als de taal van een Godfpraak in de ooren, en alle vrienden van waarheid en deugd, eerbiedigen u als een voorftander van die beide; jaa naar maate de wolken

van

van bijgeloof en dwaaling bij de volkeren der aarde verminderen, is uwe glorie te schitterender.

Groote ROUSSEAU! De nijd moge knarstandende uwe asſche onder de cipresſen van Ermenonville beſchouwen; aan alle de vervolgingen, aan alle de woelingen van het bijgeloof en der heerschzucht ontheven. Daar gevoelt het naageſlacht, welk een groot man Frankrijk in u bezat. Diep en ſchrander denker, die niet het gewoone ſpoor volgde, maar u zelven een ſpoor baande, en die, overeenkomſtig uwe gulden ſpreuk, *uw leeven*, u zelven geheel *aan de waarheid toewijdde.* Gij zult de roem van Frankrijk blijven, daar uwe vervolgers vergeeten of alleen genoemd worden, om de verachting over hun te verdubbelen.

En zou ik u hier vergeeten — dierbaar Vaderlander, edele DE GROOT, slachtoffer van haat en partijschap, groot sterveling, die de roem van uwe tijdgenooten en een eeuwige eer des lands zult zijn. Jaa balling 's lands moest gij omzwerven, naadat vrouwelijke trouw en moed u uit uwen kerker geslaakt hadden; maar niet alleen de begunstiging in alle vreemde landen, waar gij uwe voeten zette, getuige hier ten uwen voordeele, dat in het Delfsche kerkgebouw, uwe eerlijke graftombe tot dit geslacht spreeke, en bewijze, hoe het naageslacht somtijds de misdaaden der vaderen, aan groote mannen begaan, door een openlijk blijk van erkentenis poogt te herstellen, poogt te vergoeden... *Het uur vliegt voorbij*, was uwe gouden spreuk, en gij, werkzaamste geleerde van onzen zo werkzaamsten landaart,

aart, gij beklaagdet u nog dikwerf dat gij uwen tijd niet beter besteed hadt!

Zo lieten wij in het eenzaame van het bosch, onze bespiegelende aandacht over den Mensch weiden, zo stortten wij onze gevoelens hier vrijmoediglijk over dat pronkstuk der schepping uit, en gelukkig, zo wij, in die bespiegeling, een dankbaar hart tot den Schepper opheften, die ons tot redelijke en zedelijke wezens, geschapen heeft, ons, die hij even goed tot een mugje, of een ons nog geringer schijnend schepsel kon gevormd hebben. Dat wij dan bovenal onzen geest gestadig bezig houden met onderwerpen, die onze redelijke en zedelijke natuur passen en eer aandoen, op dat het vervolgens voor ons niet op zijn best onverschillig zij, of

wij mensch, dan of wij eenig ander ſchepſel geweest zijn. — Dat wij bovenal door goede en edele daaden onze verhevene afkomst, onze godlijke natuur en onze hemelſche beſtemming zoeken te kentekenen, 't laage, laffe en ſnoode overlaatende aan ſchepſels, die ons beklag en medelijden verdienen, en met een edele ziel al wat goed, groot en edel is onafgebroken navolgende: Zo zal onze ziel zich in eene zo geſtadige vreugde baaden, als deeze waereld kan opleveren, totdat zij in zaliger gewesten eene eindelooze vreugde uit de reinſte bronnen ſmaaken zal.

Bij den uitgeever deezes zijn mede te bekomen en dit jaar uitgegeeven.

JOHN ADAMS, antwoord aan T. PAINE, gr. 8vo. . . f :- 8-:

De Mislukte Schaaking, Tooneelſpel, gr. 8vo. f : - 5 - 8
gr. pap. f :- 12--

A. LOOSJES, PZ. ter gedachtenis van M. NIEUWENHUIJZEN, gr. 8vo. f :- 4-:

W. ROBERTSON, Geſchiedk. Onderzoek over den Koophandel der Indiën, gr. 8vo. f 3 - : -

VAN MARUM Bedenkingen en Waarn. betr. drenkelingen, met pl. gr. 8vo. f 1 - :-:

MERCIER, het jaar 2440 een droom, 2de deel gr. 8vo. . . f 2- 4-:

Portrait van den Eerw. Heer AGE WIJNALDA door W. HENDRIX, gegr. door J. DE WIT. . . . f 1-10-:

Bijvoegſel op GRABENERS Brieven, gr. 8vo. . . . f :- 6-:

De Roode Roos (een ſpreekwoord.) f :- 5-8
gr. pap f :-10-:

TOWNSEND, Reize door Spanje, IIIde Dl. 1ſte Stuk. . . . f 1-12-:

KABINET VAN MODE EN SMAAK, Vde deel met pl. . . f 4-16-:

J. MORES, Dagverhaal, ſtaande zijn verblijf in Frankrijk, van Aug. tot December deezes jaars, 1ſte Stuk. . f 1- :-:

Afbeelding van den Tempel te Parijs. f :-8:-

Lijst van de Leden der Nationale Conventie, met hunne ſtemming, over den dood des Konings. . . f :- 8:-:

Bij-

Bijbelſche Tafreelen, 1ſte Aflevering, met 4 pl. . . . *f*:-9:-:

gr. pap. *f*:-12-:

Portrait van M. NIEUWENHUIJZEN, *Med. Doctor* . . . *f*:-16-:

———— proefdruk. . *f* 1- :-:

Atlas van Frankrijk, Kaart No. 1. en No. 2. met de beſchrijving. . *f*:- 4:-:

Bij gemelden zijn ter perſſe de vertaalingen van

Veit Webers, Sage der Vorzeit.

CHRISTIANI, vervolg op MILLOT, het 2de deel.

VOGELS Handboek voor jonge Artſen 2de ſtuk.

Van deeze en de voorgaande

BESPIEGELING,

Zijn eenige weinige Exemplaaren met afgezette Plaaten, te bekomen à *f* 1:5-: het Stuk.

De volgende BESPIEGELING, zal met een Gezigt op het Huis van HOPE vercierd zijn.